

I

(Legislatívne akty)

SMERNICE

SMERNICA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) 2016/343**z 9. marca 2016****o posilnení určitých aspektov prezumpcie nevinny a práva byť prítomný na konaní pred súdom v trestnom konaní**

EURÓPSKY PARLAMENT A RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie, a najmä na jej článok 82 ods. 2 písm. b),

so zreteľom na návrh Európskej komisie,

po postúpení návrhu legislatívneho aktu národným parlamentom,

so zreteľom na stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru ⁽¹⁾,

po porade s Výborom regiónov,

konajúc v súlade s riadnym legislatívnym postupom ⁽²⁾,

keďže:

- (1) Prezumpcia nevinny a právo na spravodlivý proces sú zakotvené v článkoch 47 a 48 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“), článku 6 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (EDLP), článku 14 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach (ICCPR) a článku 11 Všeobecnej deklarácie ľudských práv.
- (2) Únia si stanovila za cieľ zachovať a rozvíjať priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti. Podľa záverov predsedníctva Európskej rady zo zasadnutia v Tampere 15. a 16. októbra 1999, a najmä ich bodu 33, posilnené vzájomné uznávanie rozsudkov a iných súdnych rozhodnutí a potrebná aproximácia právnych predpisov by uľahčili spoluprácu medzi príslušnými orgánmi a súdnu ochranu individuálnych práv. Zásada vzájomného uznávania by sa preto mala stať v rámci Únie základom justičnej spolupráce v občianskych a trestných veciach.
- (3) Podľa Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) je justičná spolupráca v trestných veciach v Únii založená na zásade vzájomného uznávania rozsudkov a iných súdnych rozhodnutí.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 226, 16.7.2014, s. 63.⁽²⁾ Pozícia Európskeho parlamentu z 20. januára 2016 (zatiaľ neuverejnená v úradnom vestníku) a rozhodnutie Rady z 12. februára 2016.

- (4) Uplatňovanie uvedenej zásady vychádza z predpokladu, že členské štáty majú vzájomnú dôveru v svoje systémy trestného súdnictva. Rozsah zásady vzájomného uznávania závisí od viacerých parametrov, medzi ktoré patria mechanizmy ochrany práv podozrivých a obvinených osôb a spoločné minimálne normy potrebné na uľahčenie uplatňovania uvedenej zásady.
- (5) Hoci členské štáty sú zmluvnými stranami EDP a ICCPR, skúsenosti ukazujú, že táto skutočnosť sama osebe nezabezpečuje vždy dostatočný stupeň dôvery v systémy trestného súdnictva iných členských štátov.
- (6) Rada prijala 30. novembra 2009 uznesenie o pláne na posilnenie procesných práv podozrivých alebo obvinených osôb v trestnom konaní⁽¹⁾ (ďalej len „plán“). V pláne sa uplatňuje prístup postupných krokov a vyzýva sa v ňom na prijatie opatrení týkajúcich sa práva na preklad a tlmočenie (opatrenie A), práva na poučenie o právach a informovanie o obvineniach (opatrenie B), práva na právne poradenstvo a právnu pomoc (opatrenie C), práva na komunikáciu s príbuznými, zamestnávateľmi a konzulárnymi orgánmi (opatrenie D), ako aj osobitných záruk pre podozrivé alebo obvinené osoby, ktoré sú zraniteľné (opatrenie E).
- (7) Dňa 11. decembra 2009 Európska rada privítala plán a zaradila ho do Štokholmského programu – otvorená a bezpečná Európa, ktorá slúži občanom a chráni ich⁽²⁾ (bod 2.4). Európska rada zdôraznila, že plán nie je vyčerpávajúci, pričom vyzvala Komisiu, aby preskúmala ďalšie prvky týkajúce sa minimálnych procesných práv podozrivých a obvinených osôb a aby posúdila, či je potrebné v záujme podpory lepšej spolupráce v tejto oblasti zaoberať sa aj ďalšími otázkami, napríklad prezumpciou nevinu.
- (8) Doteraz boli na základe plánu prijaté tri opatrenia týkajúce sa procesných práv v trestnom konaní, a to smernice Európskeho parlamentu a Rady 2010/64/EÚ⁽³⁾, 2012/13/EÚ⁽⁴⁾ a 2013/48/EÚ⁽⁵⁾.
- (9) Účelom tejto smernice je posilniť právo na spravodlivý proces v trestnom konaní, a to stanovením spoločných minimálnych pravidiel týkajúcich sa určitých aspektov prezumpcie nevinu a práva byť prítomný na súdnom konaní.
- (10) Zavedením spoločných minimálnych pravidiel ochrany procesných práv podozrivých a obvinených osôb si táto smernica kladie za cieľ posilniť vzájomnú dôveru členských štátov v svoje systémy trestného súdnictva, a tým uľahčiť vzájomné uznávanie rozhodnutí v trestných veciach. Takéto spoločné minimálne pravidlá môžu tiež odstrániť prekážky voľného pohybu občanov na území členských štátov.
- (11) Táto smernica by sa mala uplatňovať iba na trestné konania, ako ich vykladá Súdny dvor Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“), a to bez toho, aby bola dotknutá judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva. Táto smernica by sa nemala uplatňovať na občianske súdne konania alebo správne konania vrátane správnych konaní, ktoré môžu viesť k uloženiu sankcií, ako sú konania týkajúce sa hospodárskej súťaže, obchodu, finančných služieb, cestnej premávky, daní alebo daňových doplatkov, ani vyšetrovaní, ktoré vedú správne orgány v súvislosti s takýmito konaniami.
- (12) Táto smernica by sa mala uplatňovať na fyzické osoby, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní. Mala by sa uplatňovať od momentu, keď je osoba podozrivá alebo obvinená zo spáchania trestného činu alebo údajného trestného činu, teda už pred tým, ako sa táto osoba od príslušných orgánov členského štátu prostredníctvom úradného oznámenia alebo iným spôsobom dozvie, že je podozrivá alebo obvinená. Táto smernica by sa mala uplatňovať vo všetkých štádiách trestného konania až do nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia o konečnom určení toho, či podozrivá alebo obvinená osoba spáchala trestný čin. Právne úkony a opravné prostriedky, ktoré sú k dispozícii len vtedy, keď uvedené rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť, vrátane úkonov pred Európskym súdom pre ľudské práva, by nemali patriť do rozsahu pôsobnosti tejto smernice.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 295, 4.12.2009, s. 1.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 115, 4.5.2010, s. 1.

⁽³⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/64/EÚ z 20. októbra 2010 o práve na tlmočenie a preklad v trestnom konaní (Ú. v. EÚ L 280, 26.10.2010, s. 1).

⁽⁴⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/13/EÚ z 22. mája 2012 o práve na informácie v trestnom konaní (Ú. v. EÚ L 142, 1.6.2012, s. 1).

⁽⁵⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/48/EÚ z 22. októbra 2013 o práve na prístup k obhajcovi v trestnom konaní a v konaní o európskom zatykači a o práve na informovanie tretej osoby po pozbavení osobnej slobody a na komunikáciu s tretími osobami a s konzulárnymi úradmi po pozbavení osobnej slobody (Ú. v. EÚ L 294, 6.11.2013, s. 1).

- (13) V tejto smernici sa uznáva, že potreby a úrovne ochrany určitých aspektov prezumpcie nevinoty sa v prípade fyzických a právnických osôb odlišujú. Pokiaľ ide o fyzické osoby, takúto ochranu dokladá rozsiahla judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva. Súdny dvor však uznal, že práva vyplývajúce z prezumpcie nevinoty neprináležia právnickým osobám rovnakým spôsobom ako fyzickým osobám.
- (14) V súčasnom stave vývoja vnútroštátneho práva a judikatúry na vnútroštátnej úrovni a na úrovni Únie je predčasné prijímať na úrovni Únie právne predpisy o prezumpcii nevinoty týkajúce sa právnických osôb. Preto by sa táto smernica nemala uplatňovať na právnické osoby. Tým by nemalo byť dotknuté uplatňovanie prezumpcie nevinoty na právnické osoby, ako je stanovené najmä v EDĽP a ako ho vykladá Európsky súd pre ľudské práva a Súdny dvor.
- (15) Prezumpcia nevinoty právnických osôb by sa mala zabezpečiť prostredníctvom existujúcich právnych záruk a judikatúry, pričom budúci vývoj určí, či je potrebné prijať opatrenie Únie.
- (16) Prezumpcia nevinoty by bola porušená, keby sa vo verejných vyhláseniach orgánov verejnej moci alebo v súdnych rozhodnutiach, ktoré nie sú rozhodnutiami o vine, označovala podozrivá alebo obvinená osoba za vinnú, ak tejto osobe ešte nebola preukázaná vina zákonným spôsobom. Takéto vyhlásenia a súdne rozhodnutia by nemali vzbudzovať dojem, že táto osoba je vinná. Tým by nemali byť dotknuté úkony v rámci trestného stíhania, ktorých cieľom je preukázať vinu podozrivej alebo obvinenej osoby, ako napríklad obžaloba, a nemali by byť ani dotknuté súdne rozhodnutia, v dôsledku ktorých sa stane vykonateľným podmienený trest, a to pod podmienkou, že je dodržané právo na obhajobu. Nemali by tým byť dotknuté ani predbežné rozhodnutia procesnej povahy, ktoré prijímajú justičné alebo iné príslušné orgány a ktoré sú založené na podozrení alebo usvedčujúcich dôkazoch, ako sú napríklad rozhodnutia o vyšetrovacej väzbe, pod podmienkou, že takéto rozhodnutia neoznačujú podozrivú ani obvinenú osobu za vinnú. Pred prijatím predbežného rozhodnutia procesnej povahy môže mať príslušný orgán najprv povinnosť overiť, či existujú dostatočné usvedčujúce dôkazné prvky v neprospech podozrivej alebo obvinenej osoby na odôvodnenie príslušného rozhodnutia, a rozhodnutie by mohlo obsahovať odkaz na tieto prvky.
- (17) Pod pojmom „verejné vyhlásenia orgánov verejnej moci“ by sa mali rozumieť všetky vyhlásenia, ktoré odkazujú na trestný čin a ktoré pochádzajú od orgánu zapojeného do trestného konania týkajúceho sa daného trestného činu, ako sú justičné orgány, polícia a iné orgány presadzovania práva, alebo od iného orgánu verejnej moci, ako sú ministri a iní verejní činitelia, pričom nie sú dotknuté vnútroštátne právne predpisy o imunitě.
- (18) Povinnosť neoznačovať podozrivé alebo obvinené osoby za vinné by nemala orgánom verejnej moci brániť v zverejňovaní informácií o trestnom konaní, ak je to potrebné výhradne z dôvodov týkajúcich sa vyšetrovania trestného činu, ako napríklad zverejnenie videozáznamu so žiadosťou o pomoc verejnosti pri identifikácii údajného páchatelia trestného činu, alebo týkajúcich sa verejného záujmu, ako napríklad poskytovanie informácií z bezpečnostných dôvodov obyvateľom oblasti dotknutej údajným trestným činom proti životnému prostrediu, alebo keď prokuratúra či iný príslušný orgán poskytne objektívne informácie o stave trestného konania s cieľom predísť narušeniu verejného poriadku. Použitie takýchto dôvodov by sa malo obmedziť na situácie, v ktorých by to bolo opodstatnené a primerané, pričom sa zohľadnia všetky záujmy. Spôsob ani kontext šírenia informácií by nemali v žiadnom prípade vytvárať dojem o vine danej osoby pred tým, ako jej bola preukázaná vina zákonným spôsobom.
- (19) Členské štáty by mali prijať vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo, že pri poskytovaní informácií médiám orgány verejnej moci nebudú označovať podozrivé ani obvinené osoby za vinné, kým im nebola preukázaná vina zákonným spôsobom. Na tento účel by členské štáty mali informovať orgány verejnej moci o tom, že pri poskytovaní alebo zverejňovaní informácií médiám je dôležité náležite prihliadať na prezumpciu nevinoty. Nemali by tým byť dotknuté vnútroštátne právne predpisy na ochranu slobody tlače a iných médií.
- (20) Príslušné orgány by sa mali zdržať prezentovania podozrivých alebo obvinených osôb na súde alebo na verejnosti ako vinných tým, že sa v ich prípade použijú fyzické obmedzujúce opatrenia, ako sú putá, sklené ochranné kabíny, klieťky či okovy na nohách, pokiaľ sa používanie takýchto opatrení v danom prípade nevyžaduje z osobitných dôvodov, buď v záujme bezpečnosti, a to aj s cieľom zabrániť podozrivým alebo obvineným osobám, aby neublížili sebe či iným osobám či aby nepoškodili majetok, alebo v záujme predídania úteku podozrivých alebo obvinených osôb či ich kontaktu s tretími osobami, napríklad so svedkami alebo obetami. Možnosť uplatňovať fyzické obmedzujúce opatrenia neznamená, že príslušné orgány majú prijať nejaké formálne rozhodnutie o použití takýchto opatrení.

- (21) Keď je to možné, príslušné orgány by mali takisto upustiť od predvádzania podozrivých alebo obvinených osôb na súde alebo na verejnosti vo väzenskom oblečení, aby sa nevytváral dojem, že tieto osoby sú vinné.
- (22) Dôkazné bremeno pri zisťovaní viny podozrivých a obvinených osôb spočíva na prokuratúre a v prípade akýchkoľvek pochybností by sa malo rozhodnúť v prospech podozrivej alebo obvinenej osoby. Prezumpcia neviny by sa porušila, ak by sa dôkazné bremeno prenieslo z prokuratúry na obhajobu bez toho, aby tým boli dotknuté úradné vyšetrovacie právomoci súdu, nezávislosť súdnej moci pri posudzovaní viny podozrivej alebo obvinenej osoby a používanie skutkových domnienok alebo právnych domnienok týkajúcich sa trestnej zodpovednosti podozrivej alebo obvinenej osoby. Takéto domnienky by mali byť primerane limitované, pričom sa zohľadní závažnosť veci a dodrží sa právo na obhajobu a použité prostriedky by mali byť primerané sledovanému zákonnému cieľu. Takéto domnienky by mali byť vyvrátiteľné a v každom prípade by sa mali použiť len vtedy, ak je dodržané právo na obhajobu.
- (23) V niektorých členských štátoch je hľadanie usvedčujúcich aj oslobodzujúcich dôkazov nielen úlohou prokuratúry, ale aj sudcov a príslušných súdov. Členské štáty, ktoré nemajú systém kontradiktórneho konania, by mali môcť zachovať svoj súčasný systém, ak je v súlade s touto smernicou a inými relevantnými ustanoveniami práva Únie a medzinárodného práva.
- (24) Právo odoprieť výpoveď je dôležitým aspektom prezumpcie neviny a malo by slúžiť ako ochrana pred výpoveďou vo svoj neprospech.
- (25) Právo nevypovedať vo vlastný neprospech je tiež dôležitým aspektom prezumpcie neviny. Keď sa od podozrivých a obvinených osôb žiada, aby vypovedali alebo odpovedali na otázky, nemali by byť nútené predložiť dôkazy alebo dokumenty ani poskytnúť informácie, ktoré môžu svedčiť v ich neprospech.
- (26) Právo odoprieť výpoveď a právo nevypovedať vo vlastný neprospech by sa malo vzťahovať na otázky, ktoré súvisia s trestným činom, zo spáchania ktorého je osoba podozrivá alebo obvinená, a nie napríklad na otázky, ktoré sa týkajú totožnosti podozrivej alebo obvinenej osoby.
- (27) Z práva odoprieť výpoveď a z práva nevypovedať vo vlastný neprospech vyplýva, že príslušné orgány by nemali nútiť podozrivé alebo obvinené osoby poskytovať informácie, ak to tieto osoby nechcú urobiť. Pri rozhodovaní o tom, či bolo právo odoprieť výpoveď alebo právo nevypovedať vo vlastný neprospech porušené, by sa mal zohľadniť výklad práva na spravodlivý proces podľa EDIP Európskym súdom pre ľudské práva.
- (28) Uplatnenie práva odoprieť výpoveď alebo práva nevypovedať vo vlastný neprospech by sa nemalo používať proti podozrivej alebo obvinenej osobe a ako také by sa nemalo považovať za dôkaz, že dotknutá osoba spáchala predmetný trestný čin. Tým by nemali byť dotknuté vnútroštátne predpisy, ktoré sa týkajú posúdenia dôkazov súdmi alebo sudcami za predpokladu, že je dodržané právo na obhajobu.
- (29) Uplatnenie práva nevypovedať vo vlastný neprospech by nemalo brániť príslušným orgánom zhromažďovať dôkazy, ktoré možno zákonne získať od podozrivej alebo obvinenej osoby zákonnými donucovacími prostriedkami a ktoré existujú nezávisle od vôle podozrivej alebo obvinenej osoby, ako je napríklad materiál získaný na základe súdneho príkazu, materiál, ktorý sa musí podľa zákona uchovávať a predložiť na požiadanie, vzorky dychových skúšok, krvi alebo moču a tkanív na testy DNA.
- (30) Právo odoprieť výpoveď a právo nevypovedať vo vlastný neprospech by nemalo brániť členským štátom rozhodnúť, že v prípade menej závažných trestných činov, ako napríklad menších dopravných priestupkov, sa konanie alebo niektorá jeho časť v súvislosti s predmetným trestným činom môže viesť písomne alebo bez výsluchu podozrivej alebo obvinenej osoby príslušnými orgánmi, ak je to v súlade s právom na spravodlivý proces.
- (31) Členské štáty by mali zvážiť zabezpečenie toho, aby v prípade, keď boli podozrivým alebo obvineným osobám poskytnuté informácie o právach podľa článku 3 smernice 2012/13/EÚ, boli im tiež poskytnuté informácie o práve nevypovedať vo vlastný neprospech, tak ako sa uplatňuje podľa vnútroštátneho práva v súlade s touto smernicou.

- (32) Členské štáty by mali zväziť zabezpečenie toho, aby v prípade, keď podozrivým alebo obvineným osobám bolo poskytnuté písomné poučenie o právach podľa článku 4 smernice 2012/13/EÚ, takéto poučenie obsahovalo aj informácie o práve nevypovedať vo vlastný neprospech, tak ako sa uplatňuje podľa vnútroštátneho práva v súlade s touto smernicou.
- (33) Právo na spravodlivý proces je jedna zo základných zásad demokratickej spoločnosti. Právo podozrivých a obvinených osôb byť prítomný na súdnom konaní je založené na uvedenom práve a malo by byť zaručené v celej únii.
- (34) Ak sa podozrivé alebo obvinené osoby nemôžu na súdnom konaní zúčastniť z dôvodov, ktoré nemôžu ovplyvniť, mali by mať možnosť požiadať o nový termín súdneho konania v rámci lehoty ustanovenej vo vnútroštátnom práve.
- (35) Právo podozrivých a obvinených osôb byť prítomný na súdnom konaní nie je absolútnym právom. Podozrivé a obvinené osoby by za určitých okolností mali mať možnosť sa tohto práva vzdať, a to výslovne alebo konkludentne, avšak jednoznačne.
- (36) Za určitých okolností by malo byť možné rozhodnutie o vine alebo nevine podozrivej alebo obvinenej osoby vyniesť aj za jej neúčasti na súdnom konaní. Takýto prípad by mohol nastať, ak bola podozrivá alebo obvinená osoba včas informovaná o súdnom konaní a o dôsledkoch neúčasti, a napriek tomu sa nedostaví. Pod informovaním podozrivej alebo obvinenej osoby o súdnom konaní by sa malo rozumieť, že táto osoba bola predvolaná osobne alebo iným spôsobom, pričom jej bola doručená úradná informácia o čase a mieste konania tak, že sa mohla o súdnom konaní dozvedieť. Pod informovaním podozrivej alebo obvinenej osoby o dôsledkoch neúčasti by sa malo rozumieť najmä to, že táto osoba bola informovaná o tom, že za jej neúčasti na súdnom konaní možno vyniesť rozhodnutie.
- (37) Súdne konanie, ktorého výsledkom môže byť vynesenie rozhodnutia o vine alebo nevine, by sa malo môcť viesť aj za neprítomnosti podozrivej alebo obvinenej osoby, ak táto osoba bola o konaní informovaná a splnomocnila obhajcu, ktorého určila ona sama alebo štát, aby ju v konaní zastupoval, a ktorý túto podozrivú alebo obvinenú osobu zastupoval.
- (38) Pri zvažovaní, či je spôsob poskytnutia informácie postačujúci na to, aby sa zabezpečila vedomosť dotknutej osoby o konaní, by sa podľa potreby mala venovať osobitná pozornosť aj snahe orgánov verejnej moci informovať dotknutú osobu, ako aj snahe dotknutej osoby získať informáciu, ktorá jej bola určená.
- (39) Ak však členské štáty umožňujú viesť súdne konania v neprítomnosti podozrivých alebo obvinených osôb, ale neboli splnené podmienky na prijatie rozhodnutia v neprítomnosti dotknutej podozrivej alebo obvinenej osoby, pretože podozrivú alebo obvinenú osobu nebolo možné napriek primeranému úsiliu nájsť, napríklad preto, lebo ušla alebo sa skrýva, malo by byť možné prijať rozhodnutie v neprítomnosti podozrivej alebo obvinenej osoby a toto rozhodnutie vykonať. V takom prípade by členské štáty mali zabezpečiť, aby v prípade, keď sú podozrivé alebo obvinené osoby informované o rozhodnutí, najmä keď sú zadržané, boli tiež informované o možnosti napadnúť rozhodnutie a o práve na nové súdne konanie alebo iný opravný prostriedok. Takéto informácie by sa mali poskytovať písomne. Informácie možno poskytovať aj ústne pod podmienkou, že ich poskytnutie sa zaznamená postupom, ktorý je v súlade s vnútroštátnym právom.
- (40) Príslušné orgány v členských štátoch by mali mať možnosť dočasne vylúčiť podozrivú alebo obvinenú osobu z pojednávania, ak je to v záujme zabezpečenia riadneho priebehu trestného konania. Mohlo by sa to týkať napríklad prípadov, keď podozrivá alebo obvinená osoba ruší vypočúvanie a musí byť na rozkaz sudcu vyvedená zo súdnej siene alebo ak sa ukáže, že prítomnosť podozrivej alebo obvinenej osoby bráni riadnemu výsluchu svedka.
- (41) Právo byť prítomný na súdnom konaní možno uplatniť len vtedy, ak sa uskutoční jedno alebo viac pojednávaní. To znamená, že právo byť prítomný na súdnom konaní sa nemôže uplatňovať, keď príslušné vnútroštátne procesné pravidlá neumožňujú pojednávanie. Takéto vnútroštátne pravidlá by mali byť v súlade s chartou a EDEP, ako ich vykladá Súdny dvor a Európsky súd pre ľudské práva, predovšetkým v súvislosti s právom na spravodlivý proces. O takýto prípad ide napríklad vtedy, keď sa konanie vedie zjednodušeným spôsobom úplne alebo sčasti písomne alebo keď sa nenariadi žiadne pojednávanie.

- (42) Členské štáty by mali zabezpečiť, aby sa pri vykonávaní tejto smernice, najmä v súvislosti s právom byť prítomný na súdnom konaní a právom na nové súdne konanie, zohľadňovali osobitné potreby zraniteľných osôb. Podľa odporúčania Komisie z 27. novembra 2013 o procesných zárukách pre zraniteľné osoby podozrivé alebo obvinené v trestnom konaní⁽¹⁾ by sa za zraniteľné podozrivé alebo obvinené osoby mali považovať všetky podozrivé alebo obvinené osoby, ktoré pre svoj vek, duševný alebo fyzický stav či akékoľvek možné postihnutie nedokážu chápať trestné konanie alebo sa na ňom účinne zúčastňovať.
- (43) Deti sú zraniteľné a mal by sa im poskytovať osobitný stupeň ochrany. Preto by sa v súvislosti s niektorými právami uvedenými v tejto smernici mali zaviesť osobitné procesné záruky.
- (44) Zásada účinnosti práva Únie si od členských štátov vyžaduje, aby zaviedli primerané a účinné opravné prostriedky pre prípad porušenia práva priznaného jednotlivcom právom Únie. Vďaka účinnému opravnému prostriedku, ktorý by mal byť dostupný v prípade porušenia ktoréhokoľvek z práv stanovených v tejto smernici, by sa malo dosiahnuť, že sa v čo najväčšej možnej miere obnoví také postavenie podozrivých alebo obvinených osôb, aké by mali, keby nebolo došlo k porušeniu, s cieľom chrániť právo na spravodlivý proces a právo na obhajobu.
- (45) Pri posudzovaní výpovedí podozrivých alebo obvinených osôb alebo dôkazov získaných v rozpore s právom odoprieť výpoveď alebo s právom nevypovedať vo vlastný neprospech by súdy a sudcovia mali dodržiavať právo na obhajobu a právo na spravodlivé súdne konanie. V tejto súvislosti by sa mala brať do úvahy judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva, podľa ktorej by sa v dôsledku prijatia výpovedí získaných mučením alebo iným zlým zaobchádzaním v rozpore s článkom 3 EDP ako dôkazov na zistenie relevantných skutočností v trestnom konaní stalo konanie ako celok nespravodlivým. Podľa Dohovoru OSN proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu by sa žiadna výpoveď, ktorá sa získala v dôsledku mučenia, nemala použiť ako dôkaz v konaní okrem prípadov, keď sa konanie vedie proti osobe obvinenej z mučenia, ako dôkaz o tom, že daná výpoveď sa uskutočnila.
- (46) S cieľom monitorovať a hodnotiť účinnosť tejto smernice by členské štáty mali zasielať Komisii dostupné údaje o uplatňovaní práv stanovených v tejto smernici. Takéto údaje by mohli zahŕňať záznamy orgánov presadzovania práva a justičných orgánov, pokiaľ ide o uplatnený opravný prostriedok v prípade porušenia niektorého aspektu prezumpcie nevinoty, na ktoré sa táto smernica vzťahuje, alebo porušenia práva byť prítomný na súdnom konaní.
- (47) V tejto smernici sa rešpektujú základné práva a zásady uznané v charte a v EDP vrátane zákazu mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania, práva na slobodu a bezpečnosť, rešpektovania súkromného a rodinného života, práva na nedotknuteľnosť osoby, práva dieťaťa, integrácie osôb so zdravotným postihnutím, práva na účinný opravný prostriedok a práva na spravodlivý proces, prezumpcie nevinoty a práva na obhajobu. Prihliadať by sa malo najmä na článok 6 Zmluvy o Európskej únii (ďalej len „Zmluva o EÚ“), podľa ktorého Únia uznáva práva, slobody a zásady uvedené v charte a podľa ktorého základné práva, ako sú zaručené EDP a ako vyplývajú z ústavných tradícií spoločných pre členské štáty, majú predstavovať všeobecné zásady práva Únie.
- (48) Vzhľadom na to, že v tejto smernici sa ustanovujú minimálne pravidlá, členské štáty by mali môcť rozšíriť práva stanovené v tejto smernici s cieľom poskytnúť vyššiu úroveň ochrany. Úroveň ochrany poskytovaná členskými štátmi by nemala byť nikdy nižšia ako normy ustanovené v charte alebo EDP, ako ich vykladá Súdny dvor a Európsky súd pre ľudské práva.
- (49) Keďže ciele tejto smernice, a to zavedenie spoločných minimálnych pravidiel týkajúcich sa určitých aspektov prezumpcie nevinoty a práva byť prítomný na súdnom konaní v trestnom konaní, nie je možné uspokojivo dosiahnuť na úrovni samotných členských štátov, ale z dôvodu ich rozsahu a účinkov ich možno lepšie dosiahnuť na úrovni Únie, môže Únia prijať opatrenia v súlade so zásadou subsidiarity podľa článku 5 Zmluvy o EÚ. V súlade so zásadou proporcionality podľa uvedeného článku táto smernica neprekračuje rámec nevyhnutný na dosiahnutie týchto cieľov.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 378, 24.12.2013, s. 8.

- (50) V súlade s článkami 1 a 2 Protokolu č. 21 o postavení Spojeného kráľovstva a Írska s ohľadom na priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, ktorý je pripojený k Zmluve o EÚ a k ZFEÚ, a bez toho, aby bol dotknutý článok 4 uvedeného protokolu, sa tieto členské štáty nezúčastňujú na prijatí tejto smernice a nie sú ňou viazané ani nepodliehajú jej uplatňovaniu.
- (51) V súlade s článkami 1 a 2 Protokolu č. 22 o postavení Dánska, ktorý je pripojený k Zmluve o EÚ a ZFEÚ, sa Dánsko nezúčastňuje na prijatí tejto smernice, nie je ňou viazané ani nepodlieha jej uplatňovaniu,

PRIJALI TÚTO SMERNICU:

KAPITOLA 1

PREDMET ÚPRAVY A ROZSAH PÔSOBNOSTI

Článok 1

Predmet úpravy

Touto smernicou sa stanovujú spoločné minimálne pravidlá týkajúce sa:

- a) určitých aspektov prezumpcie nevinoty v trestnom konaní;
- b) práva byť prítomný na súdnom konaní v trestnom konaní.

Článok 2

Rozsah pôsobnosti

Táto smernica sa vzťahuje na fyzické osoby, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní. Uplatňuje sa vo všetkých štádiách trestného konania, a to od momentu, keď je osoba podozrivá alebo obvinená zo spáchania trestného činu alebo údajného trestného činu, až po nadobudnutie právoplatnosti konečného rozhodnutia o tom, či táto osoba predmetný trestný čin spáchala.

KAPITOLA 2

PREZUMPCIA NEVINY

Článok 3

Prezumpcia nevinoty

Členské štáty zabezpečia, aby sa podozrivé a obvinené osoby považovali za nevinné, kým sa zákonným spôsobom nepreukáže ich vina.

Článok 4

Verejné vyhlásenia o vine

1. Členské štáty prijímú potrebné opatrenia, aby sa zabezpečilo, že pokiaľ sa zákonným spôsobom nepreukáže vina podozrivej alebo obvinenej osoby, táto osoba sa vo verejných vyhláseniach orgánov verejnej moci ani v súdnych rozhodnutiach, okrem rozhodnutí o vine, nebude označovať za vinnú. Nie sú tým dotknuté úkony prokuratúry, ktoré majú za cieľ dokázať vinu podozrivej alebo obvinenej osoby, ani predbežné rozhodnutia procesnej povahy, ktoré prijímú justičné alebo iné príslušné orgány a ktoré sú založené na podozrení alebo usvedčujúcich dôkazoch.

2. Členské štáty zabezpečia, aby boli k dispozícii vhodné opatrenia v prípade porušenia povinnosti stanovenej v odseku 1 tohto článku neoznačovať podozrivú alebo obvinenú osobu za vinnú v súlade s touto smernicou, a najmä článkom 10.
3. Povinnosť stanovená v odseku 1 neoznačovať podozrivú alebo obvinenú osobu za vinnú nebráni orgánom verejnej moci v zverejňovaní informácií o trestnom konaní, ak je to potrebné výhradne z dôvodov týkajúcich sa vyšetrovania trestného činu alebo vo verejnom záujme.

Článok 5

Prezentácia podozrivých a obvinených osôb

1. Členské štáty prijímajú vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo, že podozrivé a obvinené osoby sa nebudú na súde ani na verejnosti prezentovať ako vinné tým, že sa v ich prípade použijú fyzické obmedzujúce opatrenia.
2. Odsek 1 nebráni členským štátom uplatňovať fyzické obmedzujúce opatrenia, ktoré sa vyžadujú z osobitných dôvodov v danom prípade a týkajú sa bezpečnosti alebo majú za cieľ zabrániť úteku podozrivých alebo obvinených osôb alebo zabrániť ich kontaktu s tretími osobami.

Článok 6

Dôkazné bremeno

1. Členské štáty zabezpečia, aby dôkazné bremeno pri zisťovaní viny podozrivých a obvinených osôb spočívalo na prokuratúre. Tým nie je dotknutá povinnosť sudcu ani príslušného súdu hľadať usvedčujúce aj oslobodzujúce dôkazy ani právo obhajoby predkladať dôkazy v súlade s platným vnútroštátnym právom.
2. Členské štáty zabezpečia, aby sa v prípade akýchkoľvek pochybností o vine rozhodlo v prospech podozrivej alebo obvinenej osoby, a to aj vtedy, keď súd posudzuje otázku, či by daná osoba mala byť oslobodená.

Článok 7

Právo odoprieť výpoveď a právo nevypovedať vo vlastný neprospech

1. Členské štáty zabezpečia, aby podozrivé a obvinené osoby mali právo odoprieť výpoveď v súvislosti s trestným činom, zo spáchania ktorého sú podozrivé alebo obvinené.
2. Členské štáty zabezpečia, aby podozrivé a obvinené osoby mali právo nevypovedať vo vlastný neprospech.
3. Uplatnenie práva nevypovedať vo vlastný neprospech nebráni príslušným orgánom v získavaní dôkazov, ktoré možno zákonne získať použitím zákonných donucovacích prostriedkov a ktoré existujú nezávisle od vôle podozrivých alebo obvinených osôb.
4. Členské štáty môžu povoliť, aby ich justičné orgány zohľadnili pri rozhodovaní o treste ochotu podozrivej a obvinenej osoby spolupracovať.
5. Uplatnenie práva odoprieť výpoveď alebo práva nevypovedať vo vlastný neprospech podozrivými a obvinenými osobami sa proti nim nepoužíja a nepovažuje sa za dôkaz, že spáchali predmetný trestný čin.

6. Tento článok nebráni členským štátom rozhodnúť, že v prípade menej závažných trestných činov sa môže konanie alebo niektoré jeho časti viesť písomne alebo bez výsluchu podozrivej alebo obvinenej osoby príslušnými orgánmi v súvislosti s predmetným trestným činom, ak je to v súlade s právom na spravodlivý proces.

KAPITOLA 3

PRÁVO BYŤ PRÍTOMNÝ NA SÚDNOM KONANÍ

Článok 8

Právo byť prítomný na súdnom konaní

1. Členské štáty zabezpečia, aby podozrivé a obvinené osoby mali právo byť prítomné na súdnom konaní vo vlastnej veci.
2. Členské štáty môžu stanoviť, že súdne konanie, ktoré môže viesť k rozhodnutiu o vine alebo nevine podozrivej alebo obvinenej osoby, sa môže konať v jej neprítomnosti, ak:
 - a) podozrivá alebo obvinená osoba bola včas informovaná o súdnom konaní a o dôsledkoch neúčasti alebo
 - b) podozrivú alebo obvinenú osobu, ktorá bola informovaná o súdnom konaní, zastupuje splnomocnený obhajca, ktorého určila buď podozrivá, alebo obvinená osoba, alebo štát.
3. Rozhodnutie, ktoré bolo prijaté v súlade s odsekom 2, sa môže voči dotknutej osobe vykonať.
4. Ak členské štáty umožňujú viesť súdne konania v neprítomnosti podozrivých alebo obvinených osôb, ale nie je možné splniť podmienky stanovené v odseku 2 tohto článku, pretože podozrivú alebo obvinenú osobu nebolo možné napriek primeranému úsiliu nájsť, členské štáty môžu stanoviť, že rozhodnutie sa i tak môže vyniesť a vykonať. V takom prípade členské štáty zabezpečia, aby vtedy, keď sú podozrivé alebo obvinené osoby informované o rozhodnutí, najmä pri zadržaní, boli tiež informované o možnosti napadnúť rozhodnutie a o práve na nové súdne konanie alebo iný opravný prostriedok v súlade s článkom 9.
5. Tento článok sa uplatňuje bez toho, aby boli dotknuté vnútroštátne právne predpisy, ktoré stanovujú, že sudca alebo príslušný súd môže dočasne vylúčiť podozrivú alebo obvinenú osobu zo súdneho konania, ak je to v záujme zabezpečenia riadneho priebehu trestného konania, a to za predpokladu, že je dodržané právo na obhajobu.
6. Tento článok sa uplatňuje bez toho, aby boli dotknuté vnútroštátne právne predpisy, ktoré stanovujú, že konanie alebo niektoré jeho časti sa majú viesť v písomnej podobe, ak je to v súlade s právom na spravodlivý proces.

Článok 9

Právo na nové súdne konanie

Členské štáty zabezpečia, aby v prípadoch, keď podozrivé alebo obvinené osoby neboli prítomné na súdnom konaní vo vlastnej veci a keď neboli splnené podmienky stanovené v článku 8 ods. 2, mali právo na nové súdne konanie alebo iný zákonný opravný prostriedok, ktorý umožní nové posúdenie skutkovej podstaty veci vrátane preskúmania nových dôkazov a môže viesť k zmene pôvodného rozhodnutia. V tejto súvislosti členské štáty zabezpečia, aby uvedené podozrivé a obvinené osoby mali právo byť prítomné, efektívne sa zúčastňovať v súlade s postupmi podľa vnútroštátneho práva a uplatňovať svoje právo na obhajobu.

KAPITOLA 4

VŠEOBECNÉ A ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA

Článok 10

Opravné prostriedky

1. Členské štáty zabezpečia, aby podozrivé a obvinené osoby mali účinné opravné prostriedky v prípade porušenia ich práv vyplývajúcich z tejto smernice.
2. Bez toho, aby boli dotknuté vnútroštátne normy a systémy vzťahujúce sa na prípustnosť dôkazov, členské štáty zabezpečia, aby sa pri posudzovaní výpovedí podozrivých alebo obvinených osôb alebo dôkazov získaných v rozpore s právom odoprieť výpoveď alebo s právom nevypovedať vo vlastný neprospech dodržiavalo právo na obhajobu a právo na spravodlivé súdne konanie.

Článok 11

Zhromažďovanie údajov

Členské štáty zašlú Komisii do 1. apríla 2020 a potom každé tri roky dostupné údaje o uplatňovaní práv stanovených v tejto smernici.

Článok 12

Správa

Komisia predloží do 1. apríla 2021 Európskemu parlamentu a Rade správu o vykonávaní tejto smernice.

Článok 13

Zákaz zníženia úrovne ochrany

Žiadne ustanovenie tejto smernice sa nesmie vykladať ako obmedzovanie alebo odchýlka od akýchkoľvek práv a procesných záruk, ktoré sú zaručené podľa charty, EDLP alebo iných relevantných ustanovení medzinárodného práva, alebo práva ktoréhokoľvek z členských štátov, ktoré poskytujú vyššiu úroveň ochrany.

Článok 14

Transpozícia

1. Členské štáty uvedú do účinnosti zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia potrebné na dosiahnutie súladu s touto smernicou do 1. apríla 2018. Bezodkladne o tom informujú Komisiu.

Členské štáty uvedú priamo v prijatých ustanoveniach alebo pri ich úradnom uverejnení odkaz na túto smernicu. Podrobnosti o odkaze a jeho znenie upravujú členské štáty.

2. Členské štáty oznámia Komisii znenie hlavných ustanovení vnútroštátnych právnych predpisov, ktoré prijímajú v oblasti pôsobnosti tejto smernice.

*Článok 15***Nadobudnutie účinnosti**

Táto smernica nadobúda účinnosť dvadsiatym dňom po jej uverejnení v *Úradnom vestníku Európskej únie*.

*Článok 16***Adresáti**

Táto smernica je určená členským štátom v súlade so zmluvami.

V Štrasburgu 9. marca 2016

Za Európsky parlament
predseda
M. SCHULZ

Za Radu
predsedníčka
J.A. HENNIS-PLASSCHAERT
